Sugrįžę dvarai

Dešimtasis straipsnis iš ciklo apie valgomojo kultūrą Lietuvos dvaruose

Užutrakio dvaro terasa su vaizdu į Trakų pilį – viena geidžiamiausių vietų renginiams Lietuvoje

Manto PetrušKevičiaus ir Lauros Vaganės archyvo nuotr.

Sugrįžę Lietuvos dvarai – tai mūsų gyvas ryšys su praeitimi. Keičiantis politiniams vėjams, kinta ir dvarų paveldo vertinimas – tarpukariu ir sovietmečiu dvarų paveldas buvo ignoruojamas ir net naikinamas, o šiandieną patiria renesansą.

Marius DARAŠKEVIČIUS,
architektas, menotyros doktorantas (LKTI)

Šiame straipsnyje norėčiau apžvelgti Lietuvos dvarus kaip paveldo ir turizmo industrijos objektus. Į akiratį pakliuvo pažangiausios buvusios istorinės bajorų dvarų sodybos, kurių pagrindinė veikla šiandien yra erdvių nuomos, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų teikimas. Be kelių pavienių išimčių, nuošalyje liko privatūs dvarai-rezidencijos, dvarai-muziejai, dvarai, priklausantys vietos bendruomenėms bei savivaldybėms, nors dalis jų taip pat teikia įvairaus pobūdžio turizmo paslaugas.

DVARŲ KLESTĖJIMAS

Anot mitologo dr. Dainius Razausko, žodis „dvaras“, nėra slavizmas, kaip dažnai teigiama, ir reiškia „kiemą, sodybą, feodalo ūkį“. Taigi dvarų klestėjimo metas – feodalizmo epocha, trukusi Lietuvoje iki 1861 m. – baudžiavos panaikinimo reformos. Nors ši reforma buvo palanki dvarininkams, ji suteikė daugiau teisių valstiečiams, likvidavo feodalinį monopolį, sukūrė sąlygas kapitalistiniams santykiams formuotis.

DVARŲ NYKIMAS

XIX a. antrosios pusės dvaras – tai jau kapitalistinis ūkis, besiremiantis samdomu žemės ūkio darbininkų darbu. Šiuo metu susiaurėjo ir dvaro samprata – kaimui atsiskyrus nuo dvaro, dvarais imta vadinti tik dvarininkų sodybas su tam tikru žemės plotu. Deja, prie pakitusių ūkininkavimo sąlygų prisitaikyti sugebėjo ne visi dvarininkai. Lengviau buvo didikams. Be pagrindinės veiklos, žemės ūkio, jų dvaruose taip pat buvo steigiami įvairių pakraipų fabrikai, atsirado net turizmo paslaugas teikiančių dvarų.

Vis dėlto didžiausią smūgį dvarams sudavė Pirmasis pasaulinis karas – jo metu ūkiai buvo nuniokoti, išgrobstyti. Po šio karo dvarai daugiau niekada nebeatsigavo. Pavieniai dvarai, kurie dar bandė atsitiesti, po 1922 m. Žemės reformos buvo galutinai palaužti, mat jiems buvo palikta tik po 80 ha (1929 m. plotas padidintas iki 150 ha), o kita žemė buvo nusavinta.

Galiausiai lėtą dvarų mirtį visiškai nutraukė Antrasis pasaulinis karas ir po jo vykusi sovietinė žemės reforma, kurios metu dvarai buvo likviduoti. Kai kuriuose jų buvo įsteigti sovietiniai ūkiai, kiti pritaikyti įvairioms visuomenės reikmėms. Dvarų rūmuose įsikūrė kolchozų kontoros, komunaliniai butai, įrengtos kino salės, bibliotekos, mokyklos, ligoninės ir tik pavieniuose – muziejai.

PAVELDAS KAIP SAVARANKIŠKA INDUSTRIJA IR DVARŲ ATGIMIMAS

XX a. pabaigoje paveldui pasaulyje suteikiama nauja funkcija – kaip pagrindinis naujosios poindustrinės ekonomikos variklis. Paveldas kaip savarankiška industrija. Kuriami teminiai istoriniai parkai (skansenai), daugiafunkciai turizmo centrai.

Didžiojoje Britanijoje nacionaliniam identitetui formuoti pirmiausia buvo pasitelktas industrinės revoliucijos paveldas. XX a. 8 dešimtmetyje jį papildė aristokratijos paveldo kryptis. Robertas Hewisonas knygoje „Paveldo industrija“ (*The Heritage Industry*, 1987), aptardamas 1960–1980 paveldo industrijos klausimus, kaip pavyzdį pateikia itin didelės sėkmės sulaukusią parodą „Dvarų naikinimas, 1875–1974“ (*The Destruction of the Country House*, 1875–1974), vykusią Viktorijos ir Alberto muziejuje Londone 1974 m. Ji pristatė Britanijos dvarus kaip itin svarbią Britų kultūros paveldo dalį. Tuo metu Didžiojoje Britanijoje buvo sunki ekonominė padėtis ir, kaip įprasta tokiu metu, paveldas buvo naudojamas kaip būdas pabėgti nuo dabarties, pasitelkiant sentimentalius praeities vaizdus, ypač imperinių laikų. Tai buvo pirmas kartas po karo, kai D. Britanijoje vėl atkreiptas dėmesys į aristokratiją.

Straipsnyje aprašomos pažangiausios istorinės bajorų dvarų sodybos, kurių pagrindinė veikla šiandieną – erdvių nuoma, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų teikimas.

Didžiausią smūgį dvarams sudavė Pirmasis pasaulinis karas – jo metu metu ūkiai buvo nuniokoti, išgrobstyti. Po šio karo dvarai daugiau niekada nebeatsigavo.

Atgimęs Paežerių dvaras

Vestuvių planuotojos Žanetos Vasiliauskaitės nuotr., 2018 m.

Į dvarų parkus sugrįžta mažosios architektūros elementai, skulptūros. Atkurtų Užutrakio parko skulptūrų ir vazų autoriai – skulptoriai Nerijus Kavaliauskas ir Rūta Glinskytė-Kavaliauskienė su šeima

M. Daraškevičiaus nuotr., 2018 m.

Dvarų atgimimas Lietuvoje prasidėjo kartu su nepriklausomybės atkūrimu 1990 m. ir nuosavybės grąžinimu teisėtiems paveldėtojams.

Tuo pačiu metu, kai Londone buvo atidaryta paroda, aktualizuojanti Britanijos dvarų paveldą, Lietuvoje 1974 m. vartus atvėrė Liaudies buities muziejus Rumšiškėse, kuriame buvo eksponuojama išimtinai valstiečių architektūra. Visiškai suprantama, kodėl sovietmečiu įkurtame muziejuje vietos bajoro dvarui neatsirado. Bet bajoriškosios kultūros atmetimo priežastys slypi giliau. Anot Birmingemo universiteto profesoriaus Matthew Rampley, nuo XIX a. pabaigos visoje Vidurio ir Rytų Europoje dominuojantis nacionalinio paveldo elementas buvo valstietiškoji tradicija.

Galimybė dvarams Lietuvoje atgimti prasidėjo kartu su nepriklausomybės atkūrimu 1990 m., pradėjus kisti dvarų paveldo vertinimui, nuosavybę grąžinus negausiems teisėtiems paveldėtojams bei nevaržoma galimybe mokslininkams tyrinėti ir kalbėti apie bajorijos paveldą. 2016 m., po beveik pusės amžiaus, valstiečių trobelių apsuptyje Liaudies buities muziejuje duris atvėrė Aristravėlės dvaras – pirmasis ir šiuo metu vienintelis šiame muziejuje. Šis pavyzdys kalba apie besikeičiantį nacionalinio identiteto konstravimą.

KAS ŠIANDIEN YRA DVARAS LIETUVOJE?

Ūkis? Komplikuotas klausimas. Bajorų palikuonių ir aukštesniosios klasės atstovų vasaros ar nuolatinė rezidencija? Retai. Muziejus, vietos bendruomenės ir savivaldybės erdvė? Taip. Apgyvendinimo, maitinimo ir kitų turizmo paslaugų kompleksas? Vis dažniau. Pažvelkime į kiekvieną grupę iš arčiau.

DVARAI-ŪKIAI

Pirmiausia dvaras yra organizuota struktūra, vykdanti žemės ūkio veiklą, rečiau – pramoninę gamybą. Po Antrojo pasaulinio karo panaikinus dvarus kaip institutą, istorinėse dvarų sodybose, palivarkuose neretai įsikūrė tarybiniai kolūkiai, vadinamieji kolchozai (rus. *колхоз, коллективное хозяйство*), kurie tam tikra prasme tęsė istorinę dvarų funkciją – vykdė ūkinę veiklą. Tik dvaro rūmuose sėdėjo (kartais ir gyveno su visa šeima!) ne bajoras, o kolchozo pirmininkas. Dalis buvusių kolūkių šiandien tęsia veiklą kaip žemės ūkio bendrovės, tačiau ar mes juos suvokiame kaip buvusius dvarus?

Kiekviename dvare būta didesnio ar mažesnio sodo. Kai kurie iš jų ir šiandien gyvuoja kaip botanikos sodai. Antai Kairėnų dvare įkurtas Vilniaus universiteto botanikos sodas, Aukštosios Fredos dvare – Vytauto Didžiojo

Giedrė Filipavičienė – viena iš Užutrakio dvaro rūmų architekčių-restauratorių su šio straipsnio autoriumi

Iš M. Daraškevičiaus asmeninio albumo, 2018 m.

2016 m. Lietuvos liaudies buities muziejuje duris atvėrė Aristravėlės dvaras – pirmasis ir šiuo metu vienintelis šiame muziejuje. Jame įsikūrė Medinės architektūros paveldo konservavimo, tyrimų ir mokymų centras

Lietuvos liaudies buities muziejaus nuotr.

Ilzenbergo dvaro archyvo nuotrauka

Ilzenbergo dvaro sodyba. Lietuvos kraštovaizdyje išsiskiria erdvios dvarų sodybos, kurios paprastai yra įsikūrusios vaizdingiausiose vietovėse, šalia ežero ar upės

Tradiciškai dvaras buvo organizuota struktūra, vykdanti žemės ūkio veiklą. Šiandien Ilzenbergo dvare vėl verda ūkio darbai – kuriamas natūralios žemdirbystės ūkis

Ilzenbergo dvaro archyvo nuotr.

Ilzenbergo dvaro archyvo nuotr.

Ilzenbergo dvaro archyvo nuotr.

Ilzenbergo dvaro rūmai

Ilzenbergo dvaro archyvo nuotr.

Šiandien dvaruose įsikūrę muziejai yra svarbios institucijos, puoselėjančios tautos istorinę atmintį ir konstruojančios praeities supratimą.

universiteto botanikos sodas, Kretingos dvaras garsėja žiemos sodu (oranžerija), Palangos – botanikos parku.

Kai kurie dvarai yra kapitalistinio ūkio iliustracijos. Pavyzdžiui, Obelių dvaras žymus vienintele Lietuvoje šiandien veikiančia spirito varykla („Vilniaus degtinė“), o Astravo dvaras garsėja nuo 1930-ųjų įsikūrusiu lininių audinių fabriku „Siūlas“.

Šiandien naujai kuriama ūkinė veikla: Ilzenbergo natūralios žemdirbystės ūkis, Grybų ekologinis vaistažolių ir prieskoninių augalų ūkis, Levaniškių II mėsinių galvijų ūkis ar Butautų alaus darykla iliustruoja, kad dvaro kaip ūkio idėja nėra pamiršta ir XXI a. atranda savo vietą bei kalbą.

Dvaro įvaizdis taip pat neatsiejamas nuo žirgyno, todėl nenuostabu, kad naujieji valdytojai šiandien buvusiose dvarų stainiose (pastatas žirgams) įrengia žirgynus (Pakruojo, Bistrampolio, Grybų, Petešos, Aštriosios Kirsnos, Kurtuvėnų ir kt.) ir siūlo jodinėjimo paslaugas.

Įvairi specializuota ūkinė veikla (žemės ūkis, sodininkystė, gyvulininkystė, žuvininkystė, pramoninė gamyba ir pan.) vykdoma buvusiose dvarų sodybose ar jų paskirose dalyse ne visada leidžia tapatinti juos su buvusiais dvarais, nors būtent ši grupė ir yra tikriausi dvarų kaip ūkių įpėdiniai.

DVARAI-REZIDENCIJOS

Po virtinės XIX–XX a. sukilimų, karų, po jų vykusių trėmimų bei priverstinės emigracijos, šiandieną tik dalis istorinių dvarų turi senuosius savininkus – bajorus. Raguvėlės, Gačionių, Palėvenės, Veliuonos, Švėkšnos, Pavirvyčio, Karūžiškės, Žižmaukos, Vaitkuškio ir kt. buvusios dvarų sodybos ar jų dalys šiandien priklauso iki karo juos valdžiusių bajorų teisėtiems paveldėtojams.

Dvarų-rezidencijų savininkų gretas gausiai papildo naujai dvarus įsigiję šeimininkai, kurie nėra tiesioginiai prieškario dvarų savininkų palikuonys (Čiulų, Akmenėlių, Sližių, Jakiškių, Babtyno Žemaitkiemio, Paliesiaus, Saldutiškio, Lyduokių, Pavirvytės, Dautarų, Mantagailiškio, Žadeikių ir kt. dvarai).

DVARAI-MUZIEJAI

Dvarų klestėjimo metu neretas turtingesnis bajoras buvo sukaupęs vertingą biblioteką, giminės archyvą ir meno kolekcijas. Dvaruose gyveno gausybė iškilių politikų, karo ir kultūros veikėjų.

Mantas PETRUŠKEVIČIUS, dekoratorius ir floristas, komentuoja:

Koks dvaras šiandien yra geidžiamiausias vestuvėms?

Neabejotinai tai būtų Užutrakio dvaras. Deja, šiuo metu rūmų viduje renginiai negali vykti, tik terasoje. Šešuolėlių dvaras taip pat buvo puiki vieta, tačiau ir jis užveria duris. Išskyriau šiuos du dvarus, nes juose gausu autentikos. Jie labai kuklūs, to itin trūksta kitiems. Klientų, kurie ieško išskirtinės erdvės ypatingai dienai, „euroremontas“ netenkina.

Kuriems dvarams teikiate pirmenybę?

Pasikartosiu, pirmenybę teikiu tiems, kuriuose yra autentiškų detalių: parketo grindys, sodo baliustrados. Man labai svarbu rasti tikrų daiktų „su dulke“, turinčių istoriją. Vestuvėms dvarai ypač svarbūs. Kuriant bendrą renginio dizainą dvaro istorija, autentiškos detalės įkvepia: esamus elementus galima kūrybiškai interpretuoti ir pritaikyti, pvz., kvietimų, meniu maketuose, ir taip sukurti bendrą visumą.

Ar patys dvarų valdytojai pristato dvaro istoriją?

Sakyčiau, informaciją reikia traukti. Išskirčiau Pakruojo dvarą, kuris tikrai susigyvenęs su praeitimi ir puikiai ją perteikia.

Ko trūksta mūsų dvarams?

Interjero! Apskritai tiek dvarų valdytojai, tiek juose rengiantys šventes, per daug dėmesio skiria paslaugai, o ne turiniui. Neretai žmonės, dvarą pasirenkantys kaip šventės erdvę, net nesupranta, kodėl būtent tą ar kitą dvarą išsirinko.

Kokius reikalavimus ar apribojimus kelia dvarų valdytojai organizatoriams? Kokią tai įtaką daro renginio koncepcijai, rezultatui?

Vertingiausiuose ir gražiausiuose dvaruose švenčių rengti apskritai negalima. Šventė dažnai neatsiejama nuo alkoholio ir su tuo susijusių problemų – inventoriaus niokojimo ir kitų. Natūralu, kad gražiausi objektai yra uždari panašaus pobūdžio renginiams. Pasirinkti vieną ar kitą dvarą taip pat apriboja privatumo stoka, pvz., tame pačiame kieme gyvenantys kaimynai. Taip pat labai svarbus ir atstumas – kai kurie dvarai, nors ir puikūs, tačiau per toli nuo Vilniaus.

Jei teko rengti renginį užsienio dvare ar istoriniame pastate užmiestyje, palyginkite.

Užsiminiau apie interjero svarbą. Taigi jų atkurti beveik neįmanoma, nes neturėtume pinigų prabangos elementams: baldams, sienų ir baldų apmušalams, įvairioms detalėms... O kur dar jų priežiūra! Esu kūręs renginio dizainą *Villa d'Este* prie Komo ežero, Italijoje. Šioje viloje kiekvieną pavasarį pakeičiami visi audiniai vien todėl, kad nebūtų dulkių ir pelėsių kvapo. Tad jei lyginsime su senąja Europa, to padaryti iš esmės neįmanoma.

Ačiū už pokalbį.

M. Daraškevičiaus nuotr.

Bistrampolio dvaro parkas suformuotas XIX a. pradžioje. Šiandien parkas vėl džiugina lankytojus: išvalyti tvenkiniai, atstatyti tiltelių likučiai, altanos, atkurta pasivaikščiojimo takų sistema. Vėl veikia žirgynas.

M. Daraškevičiaus nuotr., 2017 m.

Dvarų klestėjimo metu neretas turtingesnis bajoras buvo sukaupęs vertingą biblioteką, giminės archyvą ir meno kolekcijas. Dvaruose gyveno gausybė iškilių politikų, karo ir kultūros veikėjų. Toks buvo ir šis Bistrampolio dvaras, priklausęs Bistramų giminei, kuri siejasi su garsiais žmonėmis – jų giminaitis buvo Nobelio literatūros premijos laureatas, lenkų rašytojas Henrykas Sienkiewiczius (1846–1916). Rašytojas šiame dvare rinko medžiagą ir kūrė garsią istorinę trilogiją „Tvanas“

Renkantis renginio vietą, visada dera prisiminti, kad dvaro rūmai – tai visų pirma būstas, skirtas gyventi vienai šeimai.

Todėl šiandien dvaruose įsikūrę muziejai yra svarbios institucijos, puoselėjančios tautos istorinę atmintį ir konstruojančios praeities supratimą. Anot profesoriaus M. Rampley, pasitelkiant paveldą gali būti kuriamas tautos istorijos mitas, palaikoma ir formuojama socialinė atmintis, kartu paveldas traktuojamas kaip gynybinis bandymas išlaikyti gyvą ryšį su praeitimi. Taigi muziejai, įsikūrę istoriniuose dvaruose, turi išskirtines galimybes kalbėti apie iškilius praeities įvykius ir jų dalyvius.

Tarp gausybės muziejų, įrengtų buvusiose dvarų sodybų rezidentiniuose bajorų rūmuose, galima rasti margą statinių tipų įvairovę: mūrinių didikų pilių (Biržų, Panemunės), rūmų (Kretingos, Palangos, Užutrakio, Paežerių, Rokiškio, Renavo, Rietavo, Plungės, Kelmės, Jurbarko, Jašiūnų, Joniškėlio ir kt.) bei etninės architektūros medinių dvarų rūmų (Aristravėlės, Paberžės, Bukantės, Paragių, Markučių, Bareikiškių ir kt.). Šiose institucijose vyksta įvairaus pobūdžio istorinei atminčiai puoselėti skirti kultūros renginiai, rečiau – komercinės ir privataus pobūdžio šeimyninės šventės.

DVARAI, PRIKLAUSANTYS VIETOS BENDRUOMENĖMS IR SAVIVALDYBĖMS

Prie dvarų išsaugojimo nemažai prisideda vietos bendruomenės. Nemenka dalis dvarų šiandien priklauso vietos bendruomenėms ir savivaldybėms. Juose vyksta ne tik lokalinio pobūdžio renginiai, bet ir tarptautiniai projektai (Zyplių, Gelgaudiškio, Leipalingio, Kidulių, Salų, Maišiagalos, Šalčininkų, Trakų Vokės, Žagarės, Vilkyškių). Kai kurie dvarai veikia kaip gydymo (Meikštai), globos (Pagryžuvio, Mūro Strėvininkų) centrai ar mokymo įstaigos (Raudonės, Cirkliškio, Vėlučionių).

ISTORINIAI DVARAI-TURIZMO CENTRAI

Apie pirmąsias turizmo apraiškas dvaruose XX a. pradžioje (Lentvario, Krasnogrūdos dvarai) esu rašęs praėjusiame „Gero skonio“ numeryje (2018/4). Šiandien paveldas yra savarankiška industrijos šaka. Istorinių dvarų panaudojimas turizmo reikmėms yra vienas dažniausiai aptinkamų paveldo panaudos atvejų. Veikia didesni ar mažesni objektai, teikiantys apgyvendinimo, maitinimo, renginių organizavimo ir kitas paslaugas (Pakruojo, Pakėvio, Bebirvos (Janobilio), Bubių (Grafo Zubovo), Rėkyvos, Dabkiškių, Šešuolėlių, Raudondvario, Burbiškio (Anykščių r.), Vidiškių, Arvydų, Taujėnų, Butautų, Narvydiškio, Palukščio, Jonaitiškių, Krikštėnų, Panemunės, Bistrampolio

Jolanta ŠLAPELIENĖ, viešųjų renginių maitinimas, komentuoja:

Kokio pobūdžiai renginiai dažniausiai tenka aptarnauti dvaruose?

Dažniausiai dvaruose tenka rengti kasmetinius verslo renginius. Įmonės stengiasi nekartoti renginio erdvės, todėl nuolat ieško naujų idėjų. Šiuo atveju dvarai tikrai turi ką pasiūlyti. Pavyzdžiui, Burbiškyje esame rengę „Lietuvos draudimo“, Vokės dvare leidyklos „Alma littera“, o Raudondvario pilyje – „Avon“ renginius. Be įmonių švenčių, dvaruose taip pat tenka rengti vestuves, kitas asmenines šventes. Galiu paminėti Vilniaus karnavalą, kuris kasmet vyksta vis kitose istorinėse erdvėse, tokiose kaip Verkių ar Trakų Vokės dvaro rūmai arba Umiastovskių miesto rezidencija (dab. Vilniaus klubas).

Kokius dvarus galite išskirti?

Tuos, kuriuose įrengtos profesionalios virtuvės. Nes tik tokiu atveju galime užtikrinti aukščiausio lygio maistą, pakviesti pasaulinio garso šefus. Pavyzdžiui, nesenai rengėme *gala* vakarienę Umiastovskių rūmuose, pakvietėme prancūzą šefą Xavier Bouriot (buvęs *Ritz Escoffier* kulinarinės mokyklos mokytojas). Šiuose rūmuose esanti virtuvė leido sukurti sudėtingus *haute cuisine* patiekalus.

Kokią pagalbą, konsultacijas teikia dvarų valdytojai organizatoriams?

Rūmų valdytojai visada suteikia reikiamą inventorių. Matote, pavykęs renginys susideda iš tūkstančio detalių: nesumaitoto inventoriaus, nesugadintos šeimininkų nuotaikos, ir, žinoma, laimingų užsakovų. Reikia suprasti, kad istoriniuose pastatuose negalima atėjus kalti ant sienų vinių ar su termovežimėliais važinėti po rūmų sales.

Ar dvarai siūlo savo žemės ūkio produktus Jūsų gaminamiems patiekalams? Juk patogu būtų patiekalus paskaninti vietiniais bazilikais, rozmarinais ar čiobreliais?

Labai gaila, bet ne. Dvarai beveik neteikia tokios paslaugos. Mes patys Molėtų rajone, Sikariškių kaime, turime šeimos ūkį (Arno Šlapelio ūkis), kuriame auginame daržoves, uogas, prieskonines žoleles, vaisius. Šie produktai ir keliauja į dvaruose rengiamas šventes.

Su kokiais kūrybiniais apribojimais susiduriate rengdami šventes dvaruose?

Pirmiausia tai profesionalių virtuvių nebuvimas. Kai kurių dvarų virtuvėse negalima naudoti tikros ugnies, o tai riboja ambicingesnių kulinarinių užmojų įgyvendinimą. Tačiau šią problemą mes jau išsprendėme – visus profesionalius įrenginius atsivežame į vietą patys: konvekcines krosnis, kontaktinius grilius, lėkščių šildytuvus ir t. t. Kita problema yra elektros stygius. Su pirma problema pajėgiame susidoroti, o su antrąja ne taip paprasta.

Ačiū už pokalbį.

Dvaro rūmų erdvės idealiai tinka istorinėms puotoms. Penktasis Vilniaus karnavalas šiemet vyko Verkių dvaro rūmuose. Koncepcijos autorius ir organizatorius M. Daraškevičius sumanė rūmus paversti Versaliu, o svečių paprašė apsirengti karaliais ir karalienėmis. Vakaro režisierė ir vedėja Gintarė Čepukonytė su „Kaukių akademijos" kolektyvu bei muzikantais inteligentiškai, žaismingai ir kūrybiškai prikėlė senosios Lietuvos aukštuomenės Užgavėnių tradiciją

Pasitelkus kūrybiškus sprendimus, renginių metu dvarai gali tapti meninių instaliacijų erdve. Šioje srityje originalumu išsiskiria Mantas Petruškevičius, šiemet nominuotas kaip geriausias vestuvių floristas Baltijos šalyse

„Lapės vestuvių" nuotr., 2017 m.

Akvilės Razauskienės nuotr.

Lapės vertuvių nuotr., 2017 m.

Dvarų terasose ir parkuose vasarą statomos pavėsinės, kuriose galime rengti ir didesnes šventes nei rūmuose

„Vilniaus karnavalo 2019" vaišėmis rūpinosi „Skonio slėnis Gourmet Catering", stalą puošė dekoratorė-floristė Audronė Siniauskienė

Akvilės Razauskienės nuotr., 2019 m.

Vilija HANDSCHIN,
feisbuko puslapio „Lietuvos bajorai" kūrėja ir redaktorė, komentuoja:

Kokios sąlygos ir (ar) infrastruktūra rengti renginius, poilsiauti, nakvoti, pietauti dvaruose?

Nuomonę norėčiau išdėstyti tik apie tuos dvarus, kuriuose teko pabuvoti. Paliesiaus ir Akmenėlių dvaruose teko laimė nakvoti, sąlygos juose buvo nepriekaištingos, buvau apžavėta jų atmosferos, jutau, kad šeimininkai su meile juos puoselėja, apgalvoja kiekvieną detalę, gerbia praeitį, kas visiškai netrukdo pasirūpinti ir šiuolaikiniu komfortu. Visada džiaugiuosi, kai dvaruose įsikuria jaukios kavinės, tik norėtųsi, kad jose būtų labiau pabrėžiama vietos specifika: galbūt interjere galėtų būti dvaro nuotraukų ar senovinių graviūrių, kad patiekalai būtų vardiniai, pavadinti dvaro savininkų vardais ir pan.

Kaip gerą pavyzdį paminėčiau Ilzenbergo dvarą ir gražią jo produktų pakuotę. Įsiminė Norviliškių pilyje rengta vakarienė, atitinkanti tos ypatingos vietos atmosferą. Pasitempti linkėčiau Pakruojo dvaro kavinei, manau, pavadinimas „Traktierius" dar nereiškia, kad jame turi būti prastas maistas ir nedėmesingas aptarnavimas.

Kokią informaciją lankytojams teikia dvarų valdytojai?

Daugelyje dvarų informacijos vis dar trūksta. Gerai, jei pasitaiko paslaugus, bendraujantis, vietos istoriją nuoširdžiai propaguojantis darbuotojas, o ne „salių prižiūrėtojas", jei būna informacinių stendų, audiogidų. Norėtųsi, kad dvaruose būtų daugiau informacinių lentelių, brošiūrų, daugiau kelio rodyklių į mažiau žinomus dvarus.

Kokios papildomos paslaugos teikiamos dvaruose? Ko stinga?

Trūksta atkurtos dvaro istorinės atmosferos: karietų, dvaro klestėjimo laikotarpio rūbais apsirengusių gidų, senovinių žaidimų parkuose (kroketo, lauko šachmatų ir pan.), dvarininkų pamėgtų užsiėmimų rūmuose (poezijos skaitymo, piešimo, siuvinėjimo, senovinių šokių, pasjanso dėliojimo kursų ir pan.).

Kaip Jums atrodo, su kokiomis problemomis susiduria savininkai?

Daugeliui savininkų trūksta paramos iš savivaldybių, ne tik finansinės, bet ir moralinės, pagalbos idėjoms įgyvendinti ir jų sklaidai.

Palyginkite Lietuvos dvarų ir užsienio panašius objektus. Ko mes galime pasimokyti iš gerosios užsienio praktikos?

Nesigėdyti mūsų bajoriškos praeities, o ja didžiuotis. Tai paskatintų labiau mylėti dvarų istoriją bei kultūrą ir nutolti nuo stereotipinio, muziejinio šaltumo. Dvaruose galėtų būti daugiau renginių, susijusių su dvarų kultūra, bajorų gyvenimo būdu, interjeruose – daugiau senovinių baldų ir kitų detalių.

Kokius Lietuvos dvarus galite išskirti kaip geriausius, sektinus pavyzdžius?

Nesinorėtų nieko išskirti, nors labiausiai simpatizuoju puoselėjantiems istorinę atmintį ir kultūrą: Užutrakio, Siesikų, Vaitkuškio, Akmenėlių, Liubavo, Paliesiaus, Kretingos, Palangos, Rokiškio, Žemaitkiemio.

Ačiū už pokalbį.

Vyšnių dvaro archyvo nuotr.

Itin stiprus dvaro, kaip prestižinės sodybos, įvaizdis skatina kurti dvaro stiliaus sodybas. Puikus dvarų stiliaus pavyzdys yra Vyšnių dvaras (Kretingos r.), pastatytas remiantis etnine medinių dvarų tradicija

„Skonio slėnio" archyvo nuotr., 2018 m.

Profesionali virtuvė yra būtina, siekiant dvaruose rengti aukščiausio lygio kulinarinius renginius. „Skonio Slėnis Gourmet Catering" su prancūzų šefu Xavier Bouriot Umiastovskių rūmų Vilniuje virtuvė

M. Daraškevičiaus nuotr., 2017 m.

Dvaruose vyksta ir kulinariniai edukaciniai užsiėmimai: mokoma etiketo, stalo kultūros, pristatomas kulinarinis paveldas. Žemaitkiemio dvaras ir atkurta Panemunės pilies virtuvė

M. Daraškevičiaus nuotr., 2018 m.

Zyplių dvaro restoranas „Kuchmistrai" kviečia paskanauti vietinių ir istorinių bajoriškų patiekalų

Dvarai dėl savitos architektūros ypač tinka šeimos šventėms, draugų susibūrimams ar net didesnėms įmonės šventėms.

ir kt.). Istoriniai dvarai vilioja unikalia istorija, legendomis, per šimtmečius susiformavusiu kraštovaizdžiu.

Itin stiprus dvaro, kaip prestižinės sodybos, įvaizdis skatina verslininkus statyti dvaro stiliaus sodybas ir pavadinti juos dvaru. Šis reiškinys bendras visam buvusios Abiejų Tautų Respublikos kultūriniam regionui – Lietuvai, Baltarusijai, Lenkijai, Ukrainai. Lietuvoje „dvarų stilius" reiškėsi ne tik Vilniuje, bet ir Kaune bei kartais mažesniuose miesteliuose XX a. pirmoje pusėje. Po karo beveik neliko senosios iš bajorijos kilusios inteligentijos ir pasikeitė politiniai vėjai, tad ši tradicija nutrūko. Atgavus nepriklausomybę, sugrįžtant istoriniams dvarams, kartu sugrįžta ir dvarų stiliaus prieškario tradicija. Kaip puikius pavyzdžius galima paminėti Kretingos rajone esantį „Vyšnių dvarą", pastatytą remiantis etnine medinių dvarų tradicija bei Kaišiadorių rajone pagal Džiuginėnų dvaro ponų namo pavyzdį statytą „Senosios Gegužinės ūkio" gyvenamąjį namą. Pastaroji sodyba 2015 m. Valstybinio Turizmo departamento pripažinta kaip sėkmingiausia kaimo turizmo paslaugų teikėja.

DVARAS KAIP REPREZENTACINIŲ RENGINIŲ ERDVĖ

Renkantis renginio vietą, visada dera prisiminti, kad dvaro rūmai – tai visų pirma būstas, skirtas gyventi vienai šeimai. Tačiau rūmuose buvo ne tik gyvenamosios, bet ir reprezentacinės patalpos. Tai leidžia panaudoti dvarus reprezentaciniams renginiams, ypatingoms iškilmėms, kuriose siekiama suderinti namų jaukumą ir nekasdienį šventiškumą.

Reprezentacines, svečiams priimti skirtas patalpas mūsų dienas pasiekusiuose dvaruose paprastai sudarė: sienius (vestibiulis), valgomasis (kartais keli – kasdienis ir svečių), salonas (gali būti didysis ir mažasis), kartais atskira salė (šokiams). Minimaliai reikalauta trijų patalpų: vienos – vaišėms, antrosios – kortoms lošti, trečiosios – šokiams. Tad, planuojant renginį dvare, nedideles erdves galima kūrybiškai panaudoti dinamiškai vakaro programai sukurti.

Atsižvelgiant į kamerinį ir šeimyninį dvarų pobūdį, retai kada net ir didžiausia rūmų salė bus didesnė nei 100 kv. metrų (rengiant renginius paprastai skaičiuojama 1 kv. m vienam svečiui). Todėl dvarai dėl specifinės architektūros ypač tinka šeimos šventėms, draugų susibūrimams ar net didesnėms įmonės šventėms (dvaras taip pat buvo „įmonė", besiverčianti žemės ūkiu ar gamyba, kurioje vyko šventės ir tos „įmonės" darbuotojams). Didesniems sambūriams puikiai gali būti išnaudojamos kitos dvaro erdvės – oranžerijos, kiti pastatai, taip pat atvirosios erdvės – kiemas, sodas ar parkų alėjos.

Prieš užsakant nakvynę dvare derėtų pasitikslinti, kuriame pastate būsiąs kambarys, kad netektų nusivilti „romantiško savaitgalio“ atvykus į vežiminę.

RESTORANAI IR KAVINĖS DVARUOSE

Lietuvos dvaruose įsikūrę restoranai neretai siūlo svečiams istorinę virtuvę (Bistrampolio, Buriškio, Pakruojo, Panemunės, Zyplių ir kt. dvarai). Taip pat populiari ir tradicinė regioninė virtuvė, pvz., Šiaurės Lietuvos (Pakruojis) ar Aukštaitijos (Paliesiaus).

Kai kurie dvarai siekia lankytojams papasakoti ir apie buvusių dvarininkų kilmę ar kulinarinius pomėgius, pvz., Užutrakio dvare kviečiama paragauti prancūziškos virtuvės, o Panemunės pilyje – vengriškos virtuvės patiekalų. Atstatytas Ilzenbergo dvaras siūlo biodinaminės, ekologinės, gamtinės žemdirbystės produktų degustaciją, Pakruojo – alaus, o Bubių – vyno ir šampano degustaciją.

APGYVENDINIMAS

Istoriniuose dvaro rūmuose galėjo būti vienas ar du atskiri erdvesni miegamieji šeimininkams, pora mažesnių kambarių vaikams – vaikinams ir panelėms. Taip pat vienas ar keletas kambarių tėvams ar karšinamai giminaitei, guvernantei. Taigi tiek, kiek reikia vienai bajoro šeimai ir artimiesiems. Šiandien dvaruose, kurie siūlo nakvynės paslaugas, rasime tik iki tuzino kambarių, skirtų svečių nakvynei. Didesni dvarai turi įrengę svečių kambarius ir kituose pastatuose – pvz., ekonomo, malūnininko name, vežiminėje ar ūkiniuose pastatuose. Prieš užsakant nakvynę, derėtų pasitikslinti, kuriame pastate bus kambarys, kad netektų nusivilti „romantiško savaitgalio“ atvykus į vežiminę.

PRAMOGOS DVARUOSE

Beveik visi dvarai pasiūlys ekskursiją po dvarvietę ir rūmus. Daugelis siūlo atgauti jėgas pirtyje, įvairias sveikatingumo ar SPA paslaugas (Bistrampolis, Ilzenbergo, Pakruojo, Paliesiaus, Bubių, Rėkyvos), aktyvų sportą, pvz., jodinėjimą (Bistrampolis, Burbiškio, Akmenėlių) ar net medžioklę (Burbiškio). Kviečia pažinti gyvąją dvarų istoriją (Pakruojo, Panemunės). Pramogų ir idėjų gausa būtų galima išskirti Pakruojo, Raudondvario dvarus bei Panemunės pilį.

Po ilgų nebūties metų dvarai sugrįžo! Šis sugrįžimas Lietuvoje yra gerokai sudėtingesnis nei panašaus likimo objektų Vakarų Europoje, todėl kiekvienas sėkmės atvejis vertas didelio palaikymo ir pagalbos. Verskite puslapį ir sužinokite apie juos išsamiau.

Laura VAGONĖ,
vestuvių ir renginių organizatorė,
komentuoja:

Kokie yra populiariausi dvarai Jūsų rengiamiems renginiams – vestuvėms?

Galėčiau išskirti trejetuką: Užutrakio dvaro ežero terasa, Šešuolėlių dvaras, deja, jame vestuvių jau nebebus galima rengti, savininkai nusprendė naudoti dvarą tik asmeniniams tikslams, Žemaitkiemio dvaras.

Galiu dar paminėti Pakruojo, Taujėnų, Burbiškio, Vidiškio, Narvydiškio, Rokiškio dvarus, Vyšnių dvarą.

Labai norėčiau, kad kas nors restauruotų ir šventėms pritaikytų Jurbarko rajone esantį Belvederio dvarą. Jis drąsiai galėtų konkuruoti su visais Lietuvos dvarais dėl gražiausio titulo. Sutvarkius šlaitą, iš jo atsivertų nuostabūs vaizdai į Nemuną.

Kokios sąlygos rengti renginius tuose dvaruose, kuriems teikiate pirmenybę, ir kituose, kurių nesirenkate?

Nė viename jų nėra idealių sąlygų. Tarkim, Užutrakio dvaro terasoje atsiveria tikrai gražūs vaizdai į ežerą, romantika, erdvė, nuostabus šalia esantis pastatas, tačiau jame nėra galimybės apgyvendinti. Be to, ten organizuoti šventę ganėtinai didelė prabanga. Šešuolėlių dvaro pastatuose buvo galima apgyvendinti gana daug svečių, tačiau pastatuose skirdavosi apgyvendinimo kokybė. Ten aplinka sutvarkyta dailiai, daug autentikos, dvaras restauruotas kaip sau, ne komerciniams pobūviams organizuoti, tuo išsiskiria iš daugelio kitų, vėliau atsiradusių rinkoje. Su meile restauruotas ir Žemaitkiemio dvaras. Jis nėra „nucukruotas“, palikta daug autentikos, tačiau irgi neapgyvendina didesnio skaičiaus žmonių.

Kokius reikalavimus kelia dvarų valdytojai organizatoriams? Kokią tai įtaką daro renginio koncepcijai, rezultatui?

Dvaro restauracija yra brangus malonumas, visi saugo tai, ką sukūrė, tausoja savo investiciją, net nežinau, ar ji kada atsiperka. Žmonės, pasirinkę savo šventes švęsti dvare, natūraliai pasiduoda dvaro diktuojamai koncepcijai. Į tai atsižvelgus kuriama ir atitinkama emocija. Prie dvaro derinamas šventės dekoras, svečių apranga, vakarienės tipas ir pan. Jei dvaras yra gana gausiai apgyvendintoje teritorijoje, tada, kaip ir miesto renginio atveju, turim garso po 22:00 val. problemą. Gabenant techninę įrangą, reikia būti atsargiems su visomis apdailos detalėmis. Paprastai prieš didesnį vakarėlį mes patys prašom išnešti brangias antikvarines vertybes: vazas, paveikslus. Ne todėl, kad švęsti susirinktų vandalai: visi žinom, kad atsipalaidavus, švenčiant, nutinka ir nepiktybinių netikėtumų, o žalą vėliau reikės atlyginti, tai geriau apsidrausti iš anksto.

Ačiū už pokalbį.

Istoriniai dvarai, teikiantys kompleksines turizmo paslaugas

(erdvių nuomos, apgyvendinimo, maitinimo ir kt.)

DVARO SODYBA Adresas ir atstumas iki artimiausių didmiesčių	ERDVIŲ NUOMA DVARO RŪMUOSE Skliausteliuose nurodytas maksimalus žmonių skaičius	ERDVIŲ NUOMA PARKE IR KITUOSE PASTATUOSE Skliausteliuose nurodytas maksimalus žmonių skaičius	MAITINIMO PASLAUGOS	APGYVENDINIMO PASLAUGOS	KITOS TEIKIAMOS PASLAUGOS
AKMENĖLIŲ Petrašiūnų g. 6, Akmenėliai, Pakruojo r. 38 km nuo Šiaulių.	Židinio menė (30).	Svirnas (50) vasarą, fontano terasa (50), kepsninės terasa (30), kluonas (200) vasarą.	Maitinimo paslaugos pagal pageidavimą, iš anksto užsakant. Šefas – Jonas Stonkus.	Svečių namai: 3 dviviečiai kambariai. Svirno vasarnamis (12). Vieta palapinėms.	Kultūrinės popietės (šaltuoju metų laiku), ekskursijos po dvarą ir sodą, jodinėjimas žirgais su trenere, žirgų prieglaudėlės lankymas, degustacijos, kepsninės nuoma, naminės šeivamedžių uogų arbatos gėrimas, lauko pramogos, koncertai, fotosesijos.
AKMENIŲ Akmenių k., Pelėdnagių sen., Kėdainių r. 51 km nuo Kauno.	Rūmų nėra, įsikūręs buvusioje oficinoje.	Erdvės renginiams oficinoje: Didžioji salė (70), Baltoji salė (30), biblioteka, didelis kiemas, pavėsinė.	Yra įrengta virtuvė, maitinimas užsakomas pagal individualius pageidavimus.	11 kambarių (iki 50 vietų).	Biliardas, lauko ar stalo žaidimai, pirtis, maudynės tvenkinyje ar kubile, šaudymas į taikinius, važinėjimas senoviškų džipu – „viliuku“ arba senoviškų motociklu.
BEBIRVOS (JANOBILIO) Bebirvų k., Jurbarko r. sav. 92 km iki Kauno.	Palėpės salė (80).	Salė pokylių salės pastate (70), kiemo erdvė.	Teikia maitinimo paslaugas.	Kambariai dvare ir pirties namelyje.	Pirtis.
BISTRAMPOLIO Bistrampolio g. 1, Kučių k., Panevėžio r. 14 km nuo Panevėžio.	Įvairios salės (< 240): Baltoji salė, pobūvių menė banketinė salė, biblioteka.	Koncertinė salė (žirgyno), rotonda, dvaro parkas.	Restoranas, senoji Lietuvos virtuvė (žvėrienos meniu), pagrindinė salė (34 vietų), Antikvarinė salė (12 vietų).	Rūmų viešbutyje (3*) 12 kambarių (26 vietos), vežiminės viešbutis (2*), kambarių skaičius neskelbiamas.	Ekskursija po dvaro rūmus ir parką, SPA ir masažo paslaugos, jodinėjimas, pasivažinėjimas karieta, krepšinio, mini futbolo ir lauko teniso aikštelės. Buvusiame dvaro sode įrengtame aptvare ganosi dvaro elniai, itin mėgstantys duonos paketus iš restorano.
BUBIŲ (GRAFO ZUBOVO) Dubysos g. 1, Bubių k., Šiaulių r. 15 km nuo Šiaulių.	Konferencijų salė (< 30).	Kiemo erdvė.	Restoranas (dirba kasdien), europietiška virtuvė, baras.	Viešbutis (10 kambarių).	Istorinis parkas (200 metų ąžuolynas), SPA centro paslaugos, vyno rūsyje degustacijos organizuojamos pagal užsakymus (kolekcijoje yra 120 vyno, 10 šampano rūšių).
BURBIŠKIO Parko g. 1B, Burbiškio k., Anykščių r. 71 km nuo Panevėžio.	Didžioji pobūvių salė (100), El Dorado salė, Chinoiserie salė (12 žmonių valgomojo stalas).	Dvaro parkas.	Restoranas. Lietuvos dvarų kulinarinio paveldo bei tarptautinės virtuvės patiekalai.	12 kambarių, 1 apartamentai.	Vakarienė dviem valgomajame, Kubos cigarų kambarys, medžioklė Anykščių r. apylinkėse, slidinėjimas (Kalitos kalnas), jodinėjimas žirgais (Niūronių jojimo klubas „Akela“), vandens pramogos Rubikių ežere.
BUTAUTŲ Butautai, Pačeriaukštės sen., Biržų r. 76 km nuo Panevėžio.	Rūmuose iki 50 žmonių, konferencijų salė.	Sodo pieva.	Iš anksto užsakius teikiamos maitinimo paslaugos.		Pagrindinė veikla – alaus gamyba, veikia firminė alaus parduotuvė, rengiamos ekskursijos po alaus daryklą. Veikia meno galerija.

Sąraše pateikiamos pažangios buvusios istorinės bajorų dvarų sodybos, kurių pagrindinė veikla yra dvarų turizmas. Be kelių išimčių, į sąrašą neįtraukti privatūs dvarai-rezidencijos, dvarai-muziejai, dvarai, priklausantys vietos bendruomenėms bei savivaldybėms, nors dalis jų taip pat teikia įvairaus pobūdžio turizmo paslaugas.

DVARO SODYBA Adresas ir atstumas iki artimiausių didmiesčių	ERDVIŲ NUOMA DVARO RŪMUOSE Skliausteliuose nurodytas maksimalus žmonių skaičius	ERDVIŲ NUOMA PARKE IR KITUOSE PASTATUOSE Skliausteliuose nurodytas maksimalus žmonių skaičius	MAITINIMO PASLAUGOS	APGYVENDINIMO PASLAUGOS	KITOS TEIKIAMOS PASLAUGOS
ILZENBERGO Ilzenbergo k. 4, Juodupės sen., Rokiškio r. 118 km nuo Panevėžio.	Didžioji salė (< 110 banketas), Valgomojo salė (< 52 banketas), istoriniai rūsiai su keturiomis salėmis (160 kv. m.), konferencijų salė (< 50), biblioteka.	Angliško tipo parkas (15 ha), Meilės sala su Meilės tiltu, estrada su suolais (< 300) ir šlaitu, kuriame gali tilpti dar iki 3 000 svečių. Žemutinė aikštė-pieva, Pievalaukas (3 ha).	Ilzenbergo restoranas ruošia dvariškų patiekalų vaišes grupėms, renginiams.	9 kambariai stovyklinio tipo (50). Dveji prabangiai įrengti apartamentai (60 ir 90 kv. m), gali priimti po 2 svečius liukso numeryje. Amatų namas (atskiras pastatas, < 12 svečių).	Ekskursijos po dvaro parką ir ūkį, po rūmus. Naktinės ekskursijos, kurių metu stebimas šikšnosparnių gyvenimas. Ekskursija natūraliam ūkininkavimui pažinti. Koncertai, festivaliai. Pirtis (< 25) ir pirties pažinimo programa su pirtininku. Gurmaniški-muzikiniai vakarai. Pažintinės programos. Pėsčiųjų žygis į Latviją.
JONAITIŠKIŲ Jonaitiškių k. Alyvų. g. 3, Radviliškio r. 137 km nuo Kauno.	Mediniuose dvaro rūmuose salė (< 120).	Prie rūmų yra didelė terasa. Svirnas (< 45), klėtis (< 25), seklyčia (< 16), pirkia (< 11).	Virtuvė su visa įranga ir indais. Siūlomos maitinimo paslaugos pagal užsakymą.	Antrame rūmų aukšte yra 12 kambarių (52). Jaunavedžių apartamentai. Svirne 3 kambariai (28). Klėtyje 4 kambariai (14). Seklyčioje 3 kambariai (11). Pirkioje 3 kambariai (11).	Yra tvenkinys, valčių. Senas parkas. Teritorijoje įrengtas sporto aikštynas (krepšinis, futbolas, tinklinis), vaikų žaidimo aikštelė.
NARVYDIŠKIO Narvydiškio k., Širvintų. r. 50 km nuo Vilniaus.	Rūmuose, antrame aukšte, įrengtos dvi prabangios pokylių salės (50–70).	Įstiklinta veranda didesniems pokyliams (100 sėdimųjų, iki 200 stovimųjų vietų).	Siūlomos maitinimo paslaugos (pagal išankstinį užsakymą).	Rūmuose 10 dviviečių miegamųjų (20).	Atkurtas dvaro parkas (12 ha) su tvenkiniu (2,5 ha), į kurio salą veda du tiltai. Ekskursijos po dvarą ir parką. Edukaciniai užsiėmimai. Oro balionai. Pasivažinėjimais rogėmis su haskiais. Žvejyba.
Norviliškių pilis Norviliškių k. 80 km nuo Vilniaus.	5 skirtingos erdvės (< 300), konferencijų salė (100).	Terasa, kiemas.	Maitinimas pagal užsakymą.	Pilyje yra kambarių apsistoti.	Viduramžių romantiška vakarienė. Sekmadieniniais „Viduramžių pietūs“. Dažasvydis. Peilių, iečių mėtymo į taikinius varžybos. Jodinėjimas žirgais.
PAKĖVIO Dvaro g. 54, Kelmės r. 8 km į šiaurės vakarus nuo Kelmės.	Trys salės.	Seklyčios name yra pokylių salė (80).	Dėl maitinimo tariamasi individualiai.	5 poilsio kambariai (20). Žvejo namelis (naujos statybos), su pirtimi, 2 poilsio kambariai (8–12).	Pirtis. Yra galimybė pažvejoti, paplaukioti valtele, kepti žuvį ar tiesiog gulėti ant tiltelio ir žiūrėti į debesis.
PAKRUOJO Parko g. 1, Pakruojo k., Pakruojo r. 40 km nuo Šiaulių.	Kolonų salė (100), barono valgomasis (70), barono kabinetas (10), cigarų kambarys (30), visi rūmai (150).	Visa dvaro teritorija (8 000), pietinė teritorijos dalis prie svirnų (500), vandens malūnas (70), Baltoji salė (350), „Traktieriaus“ II aukštas (28).	Karčema „Traktierius“. Dvaro rūmų restoranas (tik išankstiniai užsakymai). Baltosios salės banketinis meniu.	Dvaro rūmuose yra 11 kambarių, Malūnininko name – 22 kambariai.	Dvaro pirtis ir masažai. Alaus degustacija su dvaro Žaldoku. Parfumeris. Kostiuminė. Žirgynas. Dvaro kinas. Baudžiavos laikų bausmių muziejus. Spirito varykla. Amatininkai. Dvaro pieninė. Vilnos manufaktūra. Alaus kelio pažinimas.
PALIESIAUS Dvaro g. 7, Paliesiaus k. Ignalinos r. 112 km nuo Vilniaus.	Židinio salė šventėms, VIP susitikimams (30). Pasagos salė: koncertams, konferencijoms, šventėms (100).	Parkas skirtas poilsiui. Senojo dvaro parke suformuoti skirtingo ilgio pasivaikščiojimo takai su specialia danga. Žiemą jie virsta slidžių trasomis.	Dvare darbo laiku veikia baras. Restoranas veikia savaitgaliais, darbo dienomis maitinama užsakius iš anksto. Siūlomi Aukštaitijos regiono nacionaliniai patiekalai. Veikia dvaro kepyklėlė.	Ekonomo akmens name 9 kambariai (18) ir mėlynajame medžio name 4 šeimyniniai kambariai, (14). Vienu metu gali priimti 32 žmones.	Koncertai. Parodos. Garso įrašų studija. Pažintinės programos. Ekskursijos. Aktyvus poilsis įrengtose parko ir miško trasose. Kartu su Paliesiaus dvaro klinika siūlomos sveikatingumo programos.

Istoriniai dvarai, teikiantys kompleksines turizmo paslaugas

(erdvių nuomos, apgyvendinimo, maitinimo ir kt.)

DVARO SODYBA Adresas ir atstumas iki artimiausių didmiesčių	ERDVIŲ NUOMA DVARO RŪMUOSE Skliausteliuose nurodytas maksimalus žmonių skaičius	ERDVIŲ NUOMA PARKE IR KITUOSE PASTATUOSE Skliausteliuose nurodytas maksimalus žmonių skaičius	MAITINIMO PASLAUGOS	APGYVENDINIMO PASLAUGOS	KITOS TEIKIAMOS PASLAUGOS
PALUKŠČIO Palukštys, 71 km nuo Kauno.	Pobūvių salė, rūsio patalpos.	Sodyba.	Pagal išankstinį užsakymą.	Apgyvendinimas (< 130). Palapinių miestelis.	Pirties namelis. Kubilas. Rūsys, rengiamos degustacijos. Sporto aikštelių kompleksas. Tvenkinys maudynėms ir žvejybai.
PANEMUNĖS PILIS Vytėnų g. 53, Pilies k., Jurbarko r.	Didžioji salė (150), Pilies bokšto ir Žvėrienos salės (20).	Pilies kiemas, parkas.	Restoranas. Patiekalai pagal senuosius lietuvių ir vengrų didikų virtuvės receptus.	13 kambarių (38): vienvietis, dviviečiai ir liukso klasės.	Pilies ekspozicija. Ekskursijos. Muzikiniai vakarai, Renesanso epochos šokių pamokos.
RAUDONDVARIO PILIS Pilies takas 1, Raudondvaris, Kauno r.	Buvusio žirgyno, dabar Menų inkubatoriaus erdvių nuoma (500).	Renginiai parko teritorijoje.	Restoranas „Oranžerija“.	Nakvynės paslaugos neteikiamos.	Festivaliai, koncertai, parodos, spektakliai, šventės. Žirgyno patalpos, pritaikytos Meno inkubatoriaus veiklai. Edukaciniai renginiai.
KARPIŲ Poilsio g. 16, Šiauliai.	Centrinių rūmų nėra.	Konferencijų salė (< 60).	Restoranas „Žvejų užeiga“ (< 100).	Kambariai (11).	Ant ežero kranto pirtis su turkišku hamamu. Vyno degustacija. Maisto degustacija. Vandentiekio bokštas su apžvalgos aikštele (30 m aukštis).
TAUJĖNŲ Mechanizatorių g. 4, Taujėnai, Ukmergės r. 52 km nuo Panevėžio.	Didžioji salė (< 200 banketas, < 400 furšetas), Gražioji salė (< 60), kitos įvairių dydžių mažesnės menės.	Svirnas (250 kv. m.), parkas (15 ha), rotonda, mažosios rotondėlės, paviljonas (1000 kv. m).	Restoranas „Roko virtuvė“: restorano salė (< 100).	Svečių namai (120): 3 apartamentai, 3 dviviečiai kambariai su dvigulėmis lovomis, 6 dviviečiai kambariai ir 1 šeimyninis kambarys.	Ekskursija po dvaro rūmus ir parką. Teatralizuota ekskursija. Firminio dvaro pyrago ir arbatos (kavos) gėrimo ritualas.
TRAKŲ VOKĖS Žalioji a. 2A, Vilnius.	Baltoji salė (100), Mėlynoji salė (80), Raudonoji salė (80), oranžerija.	Pieva.	Neteikiamos.	Neteikiamos.	Ekskursijos, fotosesijos, edukaciniai užsiėmimai. Oranžerija – mėgstama vieta santuokos ceremonijai rengti.
UŽUTRAKIO Užtrakio g. 17, Trakai. 33 km nuo Vilniaus.	Baltoji salė (<60), biblioteka (<30).	Ežero terasa (< 300), parko terasa (< 20), vežiminė (< 100).	Restoranas „Fransua Terasa“.	Buvusio virtuvės pastato palėpėje yra 2 apartamentai.	Ekskursija po dvaro rūmus ir parką, parodos, koncertai.
VIDIŠKIŲ Vidiškių k., Vidiškių sen., Ignalinos r. 5 km nuo Ignalinos.	Rūmai (60).	Parkas (7,5 ha).		20 miegamųjų kambarių (50).	Ekskursijos, fotosesijos dvaro istoriniuose interjeruose, edukacinės programos.
ZYPLIŲ DVARO RESTORANAS „KUCHMISTRAI“ Beržų g. 3, Tubelių k., Lukšių sen., Šakių r.	Kuchmistro salė (< 50), J. Paniatovskio salė (< 20), Grafo Potockio salė (< 100).	Parko terasa. Yra galimybė nuomotis patalpas rūmuose bei arklidėse.	Restoranas „Kuchmistrai“, didikų virtuvė.	Nėra.	Dvaro virtuvės degustacijos, sezoninio meniu degustacijos su „Vyno kerais“, edukacijos, kulinarinės pamokėlės.